

AIKUISOHJAUSSUUNNITELMA RAAHEN AMMATILLISEEN AIKUISKOULUTUSKESKUKSEEN

Paula Pirttiahö

**KEHITTÄMISHANKERAPORTTI
2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Pirttiäho Paula	Julkaisun laji Kehittämishanke	
	Sivumäärä 43	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi Aikuisohjaussuunnitelma Raahen ammatilliseen aikuiskoulutuskeskukseen		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Riitta Virtanen		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli laatia Raahen ammatilliseen aikuiskoulutuskeskukseen aikuisohjaussuunnitelma opintojen tueksi. Työn lähtökohtana ovat ohjauksen käsitteen jäsentäminen, aikuisten opinto-ohjausta koskevat säädökset ja henkilökohtaistaminen aikuiskoulutuksen kentässä.</p> <p>Ohjaus on koko koulun henkilökunnan tehtäväkenttään kuuluvaa toimintaa. Aikuisohjaussuunnitelmassa määritellään ohjaustyötä tekevien toimijoiden keskinäinen työnjako ja vastuualueet opintojen eri vaiheissa. Aikuisten ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen painopistealueita ovat oppimisvalmiuksien tukeminen henkilökohtaistamismallin mukaisesti, opintojen keskeyttämisen ehkäisy ja urasuunnittelu sekä erityisesti työllistymisen tukeminen.</p> <p>Ohjaussuunnitelma on tiivis ja helppolukuinen ohjeistus ohjaustyötä tekeväälle henkilökunnalle, joka aikuiskoulutusmaailmassa yleensä toimii ilman ohjauksellista koulutusta / kokemusta. Ohjauksellisuuden hahmottaminen on pyritty rakentamaan perehdyttämisasiaa silmällä pitäen siten, että uudet opettajat tai toimialansa ammattilaiset kykenevät helposti sisäistämään kokonaisuuden ja toimimaan ohjaavissa tilanteissa aikuisopiskelijan eduksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) opinto-ohjaus, ohjaussuunnitelma, aikuisohjaus, aikuiskoulutus, henkilökohtaistaminen		
Muut tiedot		

Author(s) Pirttiaho Paula	Type of Publication Development project	
	Pages 43	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Counselling system for the Raahe Vocational Education Centre.		
Degree Programme Vocational Teacher Education College, Study Counsellor Education		
Tutor(s) Riitta Virtanen		
Assigned by		
Abstract <p>The main goal of this development project was to work out the adult counselling system for the Raahe vocational adult education centre. Starting points of this project are contemplate the purpose of counselling, statute of adult counselling and individual programmes plans for students and its guidance in the field of adult education.</p> <p>Individual program plans (or Personal study plan) and its guidance belongs to all staff. All staff should be committed to understanding themselves as a guidance counsellors. Adult guidance projection assign person in their special area. All teachers even all the staff need skills relating to guidance and career counselling. Primarily issues of adult counselling system are eg. support the personal study plans, prevention of dropout from curriculum, choice of career, and especially employment.</p> <p>Guidance is tight and easy reading guide for all the teachers and staff in the adult organisation. We have seen it important to develop teachers' guidance skills by means of in-service training. All teachers even all the staff needs skills relating to guidance and career counselling. The wide range of duties involved in guidance entail that new teachers also contribute to it and do it for the adult pupils.</p>		
Keywords counselling system, counselling plan, adult counselling, adult education, individual program plan		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 OHJAUKSEN KÄSITE, TAVOITTEET, TEHTÄVÄT JA MERKITYS	3
2.1 Ohjauksen käsite	3
2.2 Ohjauksen tavoitteet ja tehtävät	7
2.3 Ohjauksen merkitys	8
3 AIKUISTEN OPINTO-OHJAUSTA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA NYKYTILA	10
3.1 Lainsäädäntö	10
3.2 Aikuisohjauksen nykytila	11
4 OHJAUSTARVE SEKÄ OHJAUS OPINTOJEN ERI VAIHEISSA	13
4.1 Ohjaustarve ja ohjauksen alueet	13
4.2 Opinto-ohjaus opintojen eri vaiheessa	14
5 OPINTO-OHJAUKSEN LÄHTÖKOHDAT RAAHEN AMMATILLI- SESSA AIKUISKOULUTUSKESKUKSESSA	19
6 AIKUISOHJAUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN	23
6.1 Suunnitelman lähtökohdat ja henkilökohtaistaminen	23
6.2 Aikuisohjaussuunnitelma	27
7 POHDINTA	29
LÄHTEET	32
LIITTEET	
Liite 1: Ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen aikuisohjaussuunnitelma	

1 JOHDANTO

Uusien opetussuunnitelman perusteiden mukaan jokaisella oppilaitoksella tulee olla ohjaussuunnitelma osana opetussuunnitelmaansa. Ohjaukselle on opetussuunnitelman perusteissa asetettu tavoitteita aina alkuopetuksesta lähtien. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden henkilökohtainen opiskelusuunnitelma edellyttää koko oppilaitoksen ohjaustoiminnan työn- ja vastuunjaon selkiyttämistä. Suunnitelma laajentaa ohjausta myös oppilaitoksen ulkopuolisissa verkostoissa tapahtuvaksi. Koulutusjärjestelmässämme ohjauksen tarkoitus on opintojen tukeminen. Lisäksi sen tavoitteena on edistää kasvua ja kehitystä, vahvistaa itsetuntemusta sekä kehittää opiskelutaitoja ja valmiutta uravalintaan. (Ohjauksen itsearviointilomake.)

Ohjauksen näkökulma on laajentunut viime vuosina. Laki ohjausveloitteesta ei suoranaisesti kohdistu aikuisiin, mutta ohjauksen merkitys on korostunut myös ammatillisessa aikuiskoulutuksessa laajempaan kokonaisuutena aikaisempaan toimintaan verrattuna. Esimerkiksi aikuisohjauksen kentässä Laki henkilökohtaistamisesta (L1013/2005) on merkityksellinen. Puhutaan elinikäisestä oppimisesta. Esimerkiksi oppimaan oppiminen pitkän tauon jälkeen tuo erinäisiä haasteita aikuisopiskelijan arkeen. Ohjauksen tulee olla kokonaisvaltaista toimintaa, jossa huomioidaan erilaiset oppijat, erilaiset elämäntilanteet ja erilaiset osaamisen tasot. Ohjausta tapahtuu kaikissa opintojen vaiheissa. Koko oppilaitoksen henkilöstö osallistuu ohjaukseen omien resurssiensa mukaisesti.

Aikuisohjaussuunnitelman avulla selkiytetään aikuiskoulutuskeskuksen henkilöstön ohjauksellisia työtehtäviä. Sen avulla pystytään paremmin hyödyntämään myös henkilöstön asiantuntijaosaamista. Suunnitelmalla parannetaan ohjauksen näkyvyyttä ja lisätään tietoisuutta siitä, että jokaisen työ liittyy omalta osaltaan ohjaukseen ja vaikuttaa tavoiteltavien myönteisten tulosten ja laadukkaan opetuksen saavuttamiseen.

Kehittämishankkeenani laadin aikuisohjaussuunnitelman Raahen ammatilliseen aikuiskoulutuskeskukseen. Aikuisohjaussuunnitelman tavoitteena on yhtenäistää ja kehittää oppilaitoksen ohjausta siten, että sen avulla jokainen ohjausta antava pystyy vastaamaan ohjaukselle asetettuihin haasteisiin ja toteuttamaan tarvelähtöisiä ohjauspalveluja mahdollisimman laadukkaasti.

2 OHJAUKSEN KÄSITE, TAVOITTEET, TEHTÄVÄ JA MERKITYS

2.1 Ohjauksen käsite

Ohjauksen käsite on laaja. Ohjaus on ymmärretty eri aikoina ja näkemyksestä tai ohjausfilosofiasta riippuen eri tavoin. Tästä johtuen myös määritelmät ovat erilaisia. Esimerkkeinä mainittakoon ”informointi” (information giving), ”neuvojen antaminen” (advice), ”neuvonta” (guidance), ”ohjaus” (counselling). Jo näiden pohjalta vaikea vetää rajoja eri käsitteiden ja tehtävälueiden välille ja päätellä, missä neuvonta loppuu ja ohjaus alkaa. (Lairio & Puukari 1999, 15.)

Suomalaisissa ohjauksen määritelmässä korostetaan kokonaisvaltaista toimintaa sekä ohjattavan omaa panostusta. Ohjauksen kehittämistyöryhmän mukaan ohjaukseen sisällytetään esimerkiksi seuraavia kohteita: a) molemminpuolinen luottamuksellisuus ohjattavan ja ohjaajan välillä, b) opiskelijalle tarjotaan erilaisia itsearviointivaihtoehtoja, jotka sisältävät eriaikaisia ohjauksellisia toimenpiteitä, c) toiminnan kohde on itse prosessi, jossa opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omia vahvuuksiaan suhteessa oman toimintaympäristönsä resursseihin, d) tavoiteltavana tuloksena on opiskeluaikaisten ja opiskelun jälkeisten muutostilanteiden itsenäisen kohtaaminen ja hallinta sekä e) ohjaajat ovat oppineet ohjaustilanteista ja käyttävät niitä oman ohjaustyönsä kehittämiseen. (Lairio & Puukari 1999, 17.)

Ohjausprosessi on sekä ohjaajan ja ohjattavan välistä yhteistoimintaa, jossa ohjaaja eri tavoin tuo esille välineitä. Välineiden avulla ohjattava voi kyvykkäämmin ratkaista ongelmatilanteitaan. Ohjaajan tehtävänä on tukea ohjattavaa ottamaan vastuuta omista valinnoistaan. Ohjaajan tulee kunnioittaa ohjattavan loukkaamattomuutta ja suojella hänen itsemääräämisoikeuttaan. Ohjaaja pyrkii turvaamaan ohjattavalle hänen perusoikeutensa. Hän vastaa ohjattavan ohjaukselliseen tarpeeseen, välittää hänen tarvitsemansa tiedot sekä käsittelee ohjattavaa koskevia tietoja vastuuntuntoisesti ja luottamuksellisesti. (Vuorinen 1996, 16.)

Ohjaus- ja neuvontatyössä (counselling) toimitaan silloin, kun henkilö, jolla on satunnaisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota tai kunnioitusta määräajaksi asiakkaan roolissa olevalle henkilölle tai henkilöille.

Ohjauksen tehtävänä on antaa asiakkaalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin. Näin British Association of Counsellors kuvaa ohjaus ja neuvontatyötä. (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2002, 7.)

Haettaessa uudenlaisia työmuotoja vastaa ohjaus (counselling) paremmin aikuisopiskelijoiden parissa työskentelyyn. Ohjaus on palautuvaa, koska se tuottaa yhteiset pelisäännöt ja yhteisen pelikentän oppimistoiminnoille, kuten esimerkiksi itseohjautuvuus edellyttää. Ohjaus toteutuu välittömällä vuorovaikutustasolla ja määrittää siellä muodostuneet käytännön toiminnot, jotka tukevat opiskelun järjestelmää ja siinä tarvittavia tehtäviä. Ohjaus tukee aikuisopetuksen ydintehtävää, muotouttaa toiminnot rakenteiksi johdonmukaisella ajatusmaailmallaan ja antaa vastauksia toimintojen käyntiin saattamiseksi. Aikuispedagogiikan tulee toimia yhä enemmän aikuisohjauksellisen mallin mukaan. (Onnismaa ym. 2002, 106.)

Aikuiskoulutuksen kenttä on moninainen ja laaja. Se sisältää eri tavoitteisia koulutusmuotoja ja uudistuvia oppimisympäristöjä. Aikuisopiskelijan ohjaus on käsitteenä ja ammatillisena toimintona vielä vakiintumaton. Yksiselitteistä määrittystä ja ammatillista koodistoa ei ole. Useat eri aikuisoppilaitoksen toimijat toimivat ohjauksen alueella ja tehtävissä. (Pajarinen, Puhakka & Vanhalakka-Ruoho 2004, 9.)

Ohjaus on opiskelijan tukemista ja auttamista hänen opiskeluprosessissaan, ammatillisessa kehittämisessään ja elämäntilanteessaan. Ohjaus on myös yhteistyötä. Aikuisopiskelijan ohjausta pyritään tarkastelemaan institutionaalisesti ja systemaattisesti oppilaitoksen toimintakulttuurin osana. (Pajarinen ym. 2004, 10.)

Aikuisohjaus on varsin tuore käsite, joka on muovautumassa opetuksen ja terapeutin työn väliin sijoittuvaksi, vuorovaikutustyötä tekevien ammattilaisten suuntaukseksi. Käsite sisältää urasuunnittelun ja ammatinvalinnan ohjauksen, työohjauksen, työpaikkakoulutuksen, ammatillisen ohjauksen, mentoroinnin, tutoroinnin ja opinto-ohjauksen, konsultoinnin ja johtamisen yhteisiä, vielä jäsentymättömiä alueita, joiden suuntaukset voidaan hyvin yhdistää juuri ohjauksen teoreettisiin perusteisiin. Aikuisohjausta Jussi Onnismaa on käsitellyt enemmän kirjassaan ”Aikuisten ohjaus auttamiskäytäntönä”, joka on julkaistu 1998. Samaa

aihetta on tuonut esiin Heikki Pasanen tutkimuksessaan ”Reflektiivisen itseohjautuvuuskäsityksen hahmotusta”, joka on vuodelta 1998. (Pasanen 2002, 106.)

Valmennus on myös ohjauksellinen sana. Milloin toimitaan valmentajana? Rogersin (2004) mukaan valmennuksessa on kyse työtavasta, jossa valmennettavan oma kekseliäisyys päästetään valloilleen. Ohjattavat haluavat päästä seuraavalle tehokkuustasolle. Pohjalla on aina ihmisen auttaminen. Päätös on aina ohjattavan, ei ohjaajan. Valmennuksella on loputtomia soveltamismahdollisuuksia esimerkiksi

- a) mielenkiinnon ja motivaation takaisin saaminen jonkin kriisin jälkeen,
- b) päättäminen, mitä tarjolla olevista poluista lähtee seuraamaan,
- c) oppimaan oppimisessa,
- d) ongelmanratkaisussa,
- e) ura-arvioinnissa,
- f) elämän suunnan valinnassa,
- g) uusien taitojen hankinnassa,
- h) luovuuden kehittämisessä sekä
- i) itsensä ja omassa elämässä (työelämä, koti tai molemmat) tärkeiden ihmisten ymmärtäminen niin, että kyseisistä ihmissuhteista tulee nautittavampi ja antoisampi. (Rogers 2004, 242–243.)

Mentorointi on yksi vanhimmista keinoista kehittää yhteisöä. Esihistoriallisena aikana parantajat, arvostetut shamaanit ja lahjakkaat luolataiteilijat siirsivät oppimansa taidot nuoremmille, lahjakkaille yksilöille. Näin toimien sivilisaatio säilyi ja kehittyminen jatkui. Myöhemmässä vaiheessa mentori tarkoitti luotettavaa neuvonantajaa, uskottua opettajaa, kasvattajaa tai jopa hyvää ystävää. Mentorin tehtävänä on löytää nuoren ihmisen piilevät kyvyt ja auttaa kasvamaan täyteen mittaansa. Mentorointi on kehittävä vuorovaikutussuhde. Toisaalta se voi merkitä toimintaa, jolla on tietty tavoite ja joka noudattaa tiettyjä periaatteita. Menetelmänä se on prosessisarja, joka auttaa suhteensyntyä ja tukevaa toimintaa. (Juusela, Lillia & Rinne 2000, 14.)

Mentorointi on johtamiseen perustuvaa osaamisen tiedonsiirtoa. Uusin tieto ja into, jota erityisesti nuorilla on sekä iäkkäämpien (aikuisten) kokemus ja näkemys pyritään saattamaan yhteen, täydentämään toisiaan. Organisaatioiden menestymisen kannalta on nähty ratkaisevaksi ihmisissä olevan pääoman, osaamisen, tunnistaminen,

lisääminen ja hyödyntäminen. Haasteelliset tehtävät ja vuorovaikutuksessa oppiminen ovat merkittäviä tekijöitä, jotta toiminta on tuloksellista. Mentorointi on oiva keino oppia toinen toiseltaan. On todettu, että oppiminen tapahtuu parhaiten tekemällä ja oivaltamalla itse, oppimiseen on selvä henkilökohtainen tarve ja opiskelu etenevät omassa tahdissa, omalla tavalla. (Juusela ym. 2000, 7-8.)

Ohjauksen määritelmässä on havaittavissa joitakin yhteisiä piirteitä;

- a) ohjaus on ammatti, joka edellyttää tiettyä koulutusta tai kokemusta,
- b) ohjaus on aktiivista toimintaa, ei pelkkää passiivista ongelmien kuuntelemista,
- c) ohjauksessa käsitellään henkilökohtaisia, sosiaalisia, ammatillisia ja koulutuksellisia kysymyksiä,
- d) ohjaajat työskentelevät yleensä tavallisten ihmisten parissa, tosin joillakin ongelmat ovat haastavampia ja vaativat esimerkiksi enemmän tiedottamista tai jopa lyhytkestoisia tukipalveluja,
- e) ohjaus on teoriapohjaista ja noudattaa joitakin yleisiä periaatteita,
- f) ohjausprosessin avulla ohjattava oppii tekemään päätöksiä ja muodostamaan uusia tapoja toimia, tuntea sekä ajatella ja
- g) ohjaus jakaantuu useisiin erityisalueisiin. (Lairio & Puukari 2001, 11.)

Ohjaus voi olla joko yksilöllistä tai ryhmään, pienempään tai suurempaan, kohdistuvaa ohjausta, joka tapahtuu myönteisessä ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Ensiarvoisen tärkeää on, että ohjaus tapahtuu vuorovaikutteisesti oikeaan aikaan ja oikean laajuudesta. Ohjattavan on ymmärrettävä aikuisohjauksellinen lähestymistapa, ja hän on myös sisäistänyt asian. Hän antaa aikaa, huomiota, kunnioitusta ja on aidosti läsnä, kuten ohjaajakin. Ohjattava tunnistaa oman oppimis-, kasvu- ja kehityshaasteensa sekä löytää entistä tehokkaampia tapoja niiden käsittelyyn. Aikuismaailmassa ohjaus voidaan käsittää urasuunnittelun lisäksi myös elämänsuunnitteluna.

Mentorointi on menetelmänä mielenkiintoinen ja puhutteleva. Erityisesti yritysmaailmassa sillä on suuri merkitys ns. hiljaisen tiedon siirtämisessä. Myös oppisopimustoiminnassa malli on toimiva. Kaikkea tietoa ei ole kansiin kirjoitettu. Mentoroinnin avulla organisaation eteneminen ja kasvu mahdollistuvat yrityksen tavoitteiden suuntaan. Yrityksen / oppilaitoksen missio, visio, arvot ja strategia on jokaisella oltava sisäistettynä, jotta päämäärä pysyy kirkkaana. Oppiminen saadaan

luonnolliseksi osaksi elinikäistä oppimista. Mentorointia käyttäen voidaan organisaation osaamispääomaa hyödyntää, kehittää ja hallita paremmin. Sisäisen yrittäjyyden, itseluottamuksen, luovuuden, keksimisen, kehittämisen kasvaminen mahdollistuvat myös mentoroinnilla.

2.2 Ohjauksen tavoitteet ja tehtävät

Ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa ymmärtämään ja selventämään elämäntilannettaan sekä oppia saavuttamaan asettamansa tavoitteet. Lisäksi ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa tekemään ja toteuttamaan valintojaan ja suunnitelmiaan. Tämän lisäksi ohjauksen tavoitteena on antaa opiskelijalle asiallista ja oikeaa tietoa, auttaa häntä selventämään ja luomaan kuvaa omista tavoitteista ja tulevaisuudesta sekä auttaa häntä tunnistamaan omia voimavarojaan ja rajoituksiaan. (Peavy 1999, 19.)

Parhaimmillaan ohjaukseen liittyvät toimenpiteet antavat tukea sekä lisäävät ohjattavan mahdollisuuksia ja kehitystä. Itsearviointin mahdollistaminen ohjaustilanteissa on oleellista. Ohjauksessa päämääränä on toimintaprosessi, jossa ohjattava on oppinut arvioimaan ja kehittämään vahvuuksiaan suhteessa toimintaympäristönsä resursseihin. Valmiiden vastausten tarjoamista pyritään välttämään. Omavalintainen vaihtoehto lisää ohjattavan osallisuutta ja sitoutumista valinnan kannalta merkittäviin psykologisiin, sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin. Kehityksellisyttä korostavat ohjauksen tavoitteet tuovat esiin koko elämänkaaren huomioon ottamisen. Ohjauksen tavoitteet ovat laajentumassa elinikäiseen oppimisen myötä elinikäiseen ohjaukseen. (Lerkkanen 2002, 47–48.)

Mikäli ohjaus tehtävä on keskeisessä asemassa suhteessa oppimisprosessiin, rakennetaan ohjauksen avulla sisäinen sekä ulkoinen oppimisympäristö vuorovaikutussuhteineen ja vaikutetaan erilaisia keinoja hyväksikäyttäen varsinaiseen oppimistapahtumaan. Keinoina voidaan käyttää esimerkiksi reagoitua, rohkaisua, palautetta ja arviointia. (Koli & Silander 2002.)

Opetuksen ja ohjauksen kannalta haasteita syntyy siitä, kuinka tulevaisuus tullaan mieltämään, ja voidaanko ammattitaidon osa-alueita ennakoita. Kuinka hyvin voimme

tietää tulevaisuuden osaamistarpeet? Oppimisen ohjaajan on tulevaisuudessa kyettävä hahmottamaan nykyinen osaaminen suhteessa tulevaisuuden haasteisiin. Millä keinoilla hän kykenee niitä ratkaisemaan? Kuinka hän kykenee hahmottamaan näkemyksen ohjattavalleen, missä muutos tapahtuu ja milloin tulee toimia? Oman alan osaamisen kehittäminen yhdistettynä omaan pedagogiseen osaamiseen on merkittävää. Nopea tiedon lisääntyminen ja tieteenrajojen hälveneminen vaikuttavat siihen, että oppimaan oppiminen on yksi uusista ammattitaidon ulottuvuuksista. On kyettävä toimimaan laaja-alaisesti, moniulotteisesti ja moniammatillisesti. Monet tulevaisuudessa vaadittavat taidot ja tiedot ovat sellaisia, että perinteinen opetus ja ohjaus ovat lähes mahdottomia tehtäviä. Kysymykset kuuluvat; missä oppimisympäristössä toimitaan, kuinka opettaja ohjaa ohjattaviaan, kuinka opetus on organisoitu, kuinka ohjattavien aikaisemmat kokemukset vaikuttavat uuden omaksumiseen merkityksellisyyttä silmällä pitäen ja voidaanko luottaa siihen, että oma oppiminen rakentuu aiemman päälle? (Hyyryläinen 2004, 63–64.)

2.3 Ohjauksen merkitys

Ohjaajan tavoitteena on aina vahvistaa ohjattavansa ammatillista kehittymistä. Ohjaus muodostaa kokonaisuuden ammattitaitoisen ihmisen, työelämän ja urakehityksen jatkumossa. Ohjauksen pohjimmainen tehtävä on synnyttää elinikäinen koulutushalukkuus, joka kattaa laajentuvana koko ammattiuran. (Ojanen 2001,6.)

Painopiste on siirtynyt opettamisesta ohjaukseen. Yksilölliset oppimispolut vaativat opetukselta huomattavasti aiempaa enemmän panostusta oppimisen ohjaukseen. Ohjaus ei vaadi henkilöstöresurssien lisäämistä, koska vastaavasti sisällön opettamisen tarve vähenee henkilökohtaistamisen myötä. Resurssit on suunnattava uudelleen ja kiinnitettävä huomiota opetusmuotojen ja -menetelmien monipuoliseen tarjontaan sekä oppimisprosessin kehittämiseen. (Hohteri 2/2004.)

Perinteisessä opettajan roolissa ohjaava opettaja usein joutuu haalimaan taitoja toisensa perään. On osattava toimia menetelmäasiantuntijana, ryhmänjohtajana, aineistovastaavana, neuvojana, aiheasiantuntijana, työnjohtajana ja työn arvioijana. Lisäksi siihen aikuispuolella kanavoituvat välillä sosiaalityöntekijä, päihdekuntouttaja,

parisuhdeneuvoja, pappi, poliisi, terveyskasvattaja ja niin edelleen. Jottei ohjaaja kuluta itseään loppuun työssään, on merkittävää tunnistaa omat voimavaransa ajoissa ja hankkia erityisongelmiin kyseisen alan asiantuntija-apua. Tämän päivän aikuisohjaajan työ on monimutkaista, mutta haastavaa. Opiskelijat odottavat vastauksia asiantuntijoilta.

Lisääntyvä etä- ja verkko-oppiminen haastavat ohjaajat vielä suurempiin ponnisteluihin. Oikein aseteltu kirjallisen vastauksen tuottaminen ohjaustarpeeseen korostuu. On merkittävää, kuinka vastataan oikein sanoin ja merkityksin loukkaamatta. Kasvokkain tapahtuva ohjaus on non-verbaalisen viestintäkanavansa vuoksi parempi vaihtoehto. Suora kysyminen paikanpäällä luonnollisesti helpottaa molemminpuolista sosiaalista kanssakäymistä. Molemmissa tilanteissa on huomioitava myös rivien välistä luettava osuus.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen opintojen ohjauksessa on tärkeä tiedostaa ja ymmärtää, miten yksilön elämänhistoria ja nykyinen elämäntilanne vaikuttavat elinikäiseen, koko elämään liittyviin valintoihin, opinto- sekä päätöksentekoprosesseihin.

3 AIKUISTEN OPINTO-OHJAUSTA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA NYKYTILA

3.1 Lainsäädäntö

Suomalainen opinto-ohjausjärjestelmä muodostuu opetushallinnon ja työhallinnon yhteistoiminnasta. Päävastuu opinto-ohjauksesta on opetushallinnolla. Opetushallinto ei ole määritellyt aikuiskoulutuksessa erillistä ohjausvelvoitetta.

Ohjaustyön kivijalkana toimii **Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)**, jonka tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista. Tutkinnoissa ja koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Näyttötutkintoja tulee suunnitella ja järjestää yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa. Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä: vapaasta hakeutumis-oikeudesta ammatilliseen koulutukseen, lukuun ottamatta henkilöstökoulutusta, opiskelijaksi ottamisen perusteista, turvallisesta opiskeluympäristöstä, oikeudesta saada opetusta, opintojen hyväksilukemisesta soveltuvin osin, opiskelijan salassapitovelvollisuudesta, opiskelijan velvollisuuksista, opiskelijan kurinpidosta, opiskelijoiden kuulemisesta sekä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa. (L631/1998.)

Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998) tukee lähinnä tutkintoihin liittyvää toimintaa. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 13 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tutkintojen perusteista tulee käydä ilmi: tutkinnossa vaadittava ammattitaito, osat, joista tutkinto muodostuu, tavat, joilla ammattitaito voidaan osoittaa, tutkintosuoritusten arvioinnin perusteet ja suorituksista annettavien todistusten mallit, sekä tutkintoon valmistavassa koulutuksessa noudatettavien henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen perusteet. Tutkinnon perusteet voivat sisältää tutkintoja järjestävää henkilöstöä sekä tutkinnossa käytettäviä tiloja ja laitteita koskevia suosituksia. (Asetus 812/1998).

Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (1314/92) velvoittaa oppilaitoksia laatimaan kullekin aikuisopiskelijalle henkilökohtaisen opiskeluohjelman (HOPS). Henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa yhteiskunnasta, työelämästä ja tutkinnon perusteista esiin nousevat tarpeet sovitetaan yhteen aikuisopiskelijan henkilökohtaisten intressien kanssa, tarpeiden ja aikaisemmin opitun kanssa. Tarkoituksena on yksilöllistää oppiminen ja opetus siten, että opiskelijan aikaisempi osaaminen ja kokemus huomioidaan koulutussuunnittelussa. Ohjaus ja koulutussuunnittelu painottuvat opiskelujen alkuvaiheeseen. HOPS voidaan ymmärtää opiskelujen suunnittelun ja ohjauksen välineeksi ennen koulutusta ja sen aikana. Oppisopimuskoulutuksen HOPS poikkeaa edellisestä siinä, että sen allekirjoituksessa on mukana myös työnantaja. (Onnismaa ym. 2002, 99–100.)

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta (1013/2005), 8 § näyttötutkintoon valmistava koulutus, henkilökohtaistaminen ja tutkinnon suorittaminen. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä 13 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen perusteiden mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto. Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Opetushallitus voi antaa henkilökohtaistamista koskevia tarkempia määräyksiä. Tämän lain 7 §:n 3 momentissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä ja muu mainitussa säännöksessä tarkoitettu yhteisö tai säätiö on tutkintotoimikunnan kanssa sovittavalla tavalla velvollinen järjestämään mahdollisuuksia suorittaa näyttötutkintoja myös ilman niihin valmistavaa koulutusta. (L1013/2005).

3.2 Aikuisohjauksen nykytila

Aikuisten opinto-ohjauksessa on runsaasti kehitettävää. Alle kymmenesosalla ohjaustehtäviä hoitavista on opinto-ohjaajan kelpoisuus ja asianmukainen koulutus ja vain joka viidennessä oppilaitoksessa on päätoiminen opinto-ohjaaja. Opetushallitus arvioi vuonna 2004 opinto-ohjauksen tilaa aikuisoppilaitoksissa. Arvioinnin

mukaan aikuisopiskelijoiden ohjaajien asianmukaisen koulutuksen puute heikentää opiskelijoiden saamaa tukea. (Numminen, Yrjölä, Lamminranta & Heikkinen 2004.)

Numminen ym. (2004) ovat raportissaan todenneet, että aikuisopiskelijoiden opinto-ohjaus on järjestetty hajanaisesti. Ohjaus on pitkälti opettajien käsissä: opinto-ohjaajan tehtävissä toimivista opettajia on 68 prosenttia, muita toimihenkilöitä 16 prosenttia, sivutoimisia opinto-ohjaajia 12 prosenttia ja päätoimisia vain neljä prosenttia. Opinto-ohjaajan muodollinen pätevyys on yhdeksällä prosentilla. Kaikista opinto-ohjaustehtävissä toimivista jopa neljällä viidesosalla ei ollut lainkaan opinto-ohjausta koskevia opintoja. Ohjattavien määrä on kohtuullinen, keskimäärin 25–50 opiskelijaa ohjaajaa kohti. Yleisin työmuoto on henkilökohtainen opinto-ohjaus, ja valtaosa ohjaajista suosii lisäksi ryhmäohjausta. Alle kolmasosa käyttää verkkoa ohjauksen apuvälineenä.

Numminen ym. (2004) jatkaa. Aikuiskoulutuksessa opinto-ohjausta on saatavissa kohtalaisesti, mutta sen sisältö on kapea ja laadussa havaittavissa puutteita, selkeät suunnitelmat puuttuvat. Enimmäkseen se tulkitaan opetuksena, opetukseen kuuluvana ohjauksena tai tiedon jakamisena sekä neuvontana. Ohjaus korostuu opiskelujen alkuvaiheessa, mutta toimii huomattavasti heikommin opintojen kuluessa ja loppuvaiheessa. Opinto-ohjauksen palaute- ja seurantajärjestelmiä ei ole kaikissa oppilaitoksissa. Ohjaustehtävien hajautuminen monille ammattiryhmille edellyttäisi opinto-ohjauksen hyvää koordinaatiota, mitä oppilaitoksissa ei välttämättä ole. Monilta aikuisoppilaitoksilta puuttuu selkeä opinto-ohjaussuunnitelma tai laajempi opinto-ohjauksen strategia. Kuitenkin opiskelijat ja ohjaajat olivat melko tyytyväisiä opinto-ohjauksen toimivuuteen. Henkilökohtainen opiskeluohjelma HOPS tehdään valtaosalle ammatillisten aikuisoppilaitosten opiskelijoista, mutta sen arvioidaan painottuvan lähinnä opintojen alkuvaiheen suunnitteluun ja korvaavuuksien kirjaamiseen. Sen mahdollisuudet opiskeluprosessin tukemiseen eivät vielä ole riittävästi kehittyneet.

4 OHJAUSTARVE SEKÄ OHJAUS OPINTOJEN ERI VAIHEISSA

4.1 Ohjaustarve ja ohjauksen alueet

Opintojen eri vaiheessa opinto-ohjauksen tarve on erilainen. Opiskelun ohjauspolku, ohjauspalasia elämän palapeliin, opinohjauspolku, joka tapauksessa hyvällä lapsella / hyvällä ohjauksella on monta nimeä. Ohjauspolku / opiskelupolku jaetaan usein erilaisiin vaiheisiin; ohjausaika ennen opintoja, ohjaus opintojen aloituksessa, ohjaus opintojen aikana, ohjaus opintojen päättö- ja siirtymävaiheessa sekä ohjaus seurantavaiheessa.

Lerikkanen (2002) on nostanut kirjassaan esiin opiskelupolun viisi vaihetta sekä kullekin vaiheelle ohjaukselliset, keskeiset tavoitteet.

- a) Ennen opintojen aloittamista ohjaustarpeet liittyvät pääosin siihen tiedon tarpeeseen, mitä opiskelija tarvitsee hakeutuessaan oppilaitokseen. Ohjaavalla yhteydenpidolla, ennakkotehtävillä ja orientoivilla harjoittelujaksoilla on todettu olevan myönteistä yhteyttä opintojen sujuvaan käynnistymiseen ja sitoutumiseen.
- b) Opintojen aloitusvaiheessa ohjaukselliset tarpeet liittyvät yleensä yleiskuvan saamiseen opiskeluympäristöstä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Yksi keskeinen ohjauksen sisältö on henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen. Lerkkasen (2002), Kallion, Lehtorannan, Valkosen ja Väisäsen (2000) tutkimusten mukaan alkuvaiheeseen panostamisella on kokonaisuudessaan erittäin merkittävä rooli, sillä sen avulla opiskelija ponnistelee opinnoissaan ja sietää mahdollisia vastoinkäymisiä paremmin. Opintojen orientoitumisen yleisinä edellytyksinä ovat opiskelijan ja opettajan välinen vuorovaikutuksellisuus ja tiedonkulun varmistaminen, koko luokan ryhmäytyminen, opiskeluun liittyvien tavoitteiden selvittäminen ja jäsentäminen, tutkintoon, kursseihin, oppiaineisiin ja tulevaan ammattiin orientoituminen sekä oppilaitoksen tiloihin ja organisaatioon tutustuminen. (Kallio ym. 2000.)
- c) Opiskeluprosessin aikana ohjaustarpeet vaihtelevat yksilöllisesti huomattavasti enemmän kuin kahden edellisen vaiheen aikana. Opiskeluprosessin aikaisia yksilöllisiä ohjaustarpeita ei ole arvioitu vielä riittävästi.
- d) Opintojen päättö- ja siirtymävaiheessa ohjaustarpeet yleensä liittyvät siirtymiseen työmarkkinoille tai jatko-opintoihin.

- e) Seurantavaiheen ohjaustarpeet liittyvät yleensä jatko- ja täydennyskoulutus-tarpeisiin. (Lerikkanen 2002.)

Lerkkasen (2002) ryhmittelee perinteiden mukaan ohjauksen alueet kasvatukselliseen, opetukselliseen ja ammatinvalinnan ohjaukseen. Hän jakaa ohjauksen alueet oppimisen ja opiskelun ohjaukseen, persoonallisuuden kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä uravalinnan ohjaukseen. Hänen mukaansa oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa kehittämään opiskeluun liittyviä työtapoja sekä valitsemaan kykyjään vastaavia opintoja. Persoonallisen kasvun ja kehityksen ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa kehittymään itsenäiseksi, aktiiviseksi, sopeutumiskykyiseksi ja persoonallisuudeltaan ehjäksi yksilöksi, jolla on edellytyksiä kehittää itseään ja yhteisöään. Uravalinnan ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa saamaan taipumuksensa selville, laatimaan hänen koulutus- ja ammattiuraansa koskevia suunnitelmia ja päätöksiä sekä tukea häntä toteutuksessa. (Lerikkanen 2002.)

4.2 Opinto-ohjaus opintojen eri vaiheessa

Ohjaustarve vaihtelee yksilöllisten valmiuksien, elämäntilanteen ja olosuhteiden sekä opiskeluvaiheen mukaan. Opiskelupolku (oppimispolku, opintopolku) on malli, jolla kuvataan opiskelun eri vaiheita tietyn oppilaitoksen piirissä. Opiskelupolun viisi vaihetta ovat erilaisia opinto-ohjauksen tarpeen, tavoitteiden ja toteutuksen näkökulmasta. Ohjauksen suunnittelu opiskelupolun kaikkien vaiheiden tarpeita palvelevaksi on monitahoinen tehtävä, joka vaatii moniammatillista kehittämis- ja suunnittelutyötä organisaation sisällä sekä organisaation ulkopuolisen tahon kanssa. Siirtymävaiheissa, esimerkiksi työvoimakoulutuksen oppilaitokseen saapumis- tai lähtemävaiheissa, on yhteistyö oppilaitoksen sidosryhmien kanssa välttämätöntä. Muutoin ohjaustarpeita opiskelun kaikissa vaiheissa ei ehkä riittävästi voida tyydyttää. (Lehtinen & Jokinen 1999, 50–51; Lerikkanen 2002, 49–50; Numminen, Jankko, Lyra-Katz, Nyholm, Siniharju & Svedlin 2002, 12).

Ohjaus ennen opintoja on esimerkiksi mahdollisille oppilaitokseen hakijoille kohdistettua markkinointia, jossa pyritään luomaan oppilaitoksesta ja sen tarjoamasta koulutuksesta myönteinen mielikuva. Aikuiskoulutuksessa ulkoisten sidosryhmien, kuten työvoimatoimiston, Kelan, vakuutusyhtiöiden, nuorten työpajojen,

kuntoutusyksiköiden, yritysten, yhteisöjen sekä ohjaavaa koulutusta antavien ”kilpailijoiden” informointi koulutustarjonnasta ja mahdollisista opiskelun tukipalveluista on markkinointia, koska tiedon avulla luodaan myönteistä mielikuva oppilaitoksesta, johon kannattaa hakeutua. (Lehtinen & Jokinen 1999, 54–57; Lerkkanen 2002, 50).

Markkinointi ja informaation jakaminen tapahtuvat esimerkiksi esitteillä, lehti-ilmoituksilla, www-sivustoilla, järjestämällä tutustumiskäyntejä, avointen ovien päiviä, tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia sekä kiertämällä erilaisissa tapahtumissa, kuten messuilla ja kouluilla, jossa oppilaitosta esitellään potentiaalisille hakijoille tai potentiaalisten hakijoiden kanssa työskenteleville sidosryhmille. Organisaatiosta riippuen markkinointi ja informointi voi olla keskitetty esimerkiksi tiedottajalle. On oppilaitoksia, joissa opinto-ohjaajalla on merkittävä rooli markkinointitehtävissä. Tällöin opinto-ohjaaja kiertää rekrytointialueella esittelemässä koulutustarjontaa ja tällä tavoin pyrkii luomaan myönteistä mielikuva oppilaitoksesta ja ylläpitämään henkilökohtaisia suhteita potentiaalisten hakijoiden kanssa työskenteleviin avainhenkilöihin. (Lehtinen & Jokinen 1999, 54–57; Lerkkanen 2002, 50).

Opiskelemaan valittujen ohjaus ennen opiskelun alkua voi ideaalitalanteessa olla henkilökohtainen ja ohjaava yhteydenotto esimerkiksi liittyen opintojen rahoitukseen, asumiseen, opiskeltaviin sisältöihin, opintoihin orientoiva tai ennakkotehtävään. Käytännössä ohjaus ennen opintoja on sisällöltään tiedottava kirjeposti, jossa kerrotaan hyväksymisestä oppilaitokseen. Mukaan liitetään opiskelun aloittamiseen liittyviä asiapapereita, lomakkeita, ilmoituksia ja oppilaitoksesta ja opiskelusta kertovaa materiaalia. Henkilökohtaisempi ohjausote saattaisi edistää opintoihin sitoutumista ja helpottaa opintojen aloitusvaiheeseen liittyvää epätietoisuutta. (Lehtinen & Jokinen 1999, 54–57; Lerkkanen 2002, 50).

Ohjaus opintojen aloitusvaiheessa käsittää runsaan määrän oppilaitosympäristöön ja opiskelukäytänteisiin liittyvää opastusta, neuvontaa ja ohjausta. Tavoitteena on, että opiskelijalle muodostuu kokonais käsitys siitä toimintaympäristöstä, jossa hän toimii koulutusaikana ja että hän suhtautuu myönteisesti opiskeluun ja on omalta osaltaan luomassa hyvää oppimisilmapiiriä. Ohjaajalla on merkittävä rooli ryhmäytymisprosessissa ja häneltä odotetaan hyviä yhteistyötaitoja. Opiskelun alkuvaiheessa

ohjaaja on ryhmäytymisprosessissa aktiivinen. Hän vetää ryhmään mukaan hiljaisia ja hillitsee hallitsevia persoonia. Ohjaajan on oltava johdonmukainen, turvallinen ja jämäkkä. Ajan kuluessa ja ryhmän tiivistyessä hän vetäytyy taka-alalle antaen tilaa ryhmän itseohjautuvuudelle. (Lehtinen & Jokinen 1999, 58–71; Lerkkanen 2002, 50).

Ammatillisessa koulutuksessa ohjaustarve liittyy tutkinnon sisältämiin opintoihin, erityisesti aikaisempien opintojen ja työkokemuksen hyväksilukemiseen. Koska oman opiskelupolun suunnitteleminen on osalle opiskelijoista uusi ja outo asia, opiskelija saattaa tarvita henkilökohtaista ohjausta hyvinkin paljon. Ohjaustarpeen selville saamiseksi tutustuminen uusiin opiskelijoihin ja heidän elämäntilanteeseensa on onnistuneiden opintojen edellytys, sillä tällöin opiskelija ei vastoin tarpeitaan jää yksin miettimään itselleen epäselviä asioita. Opiskelupolun alkutaipaleella opiskelijan itseohjautuvuus voi olla vähäistä, joten ohjaajalta tarvitaan aktiivisempaa ohjausotetta kuin myöhemmässä vaiheessa. (Lehtinen & Jokinen 1999, 23–26, 60–66; Lerkkanen 2002, 50; Numminen ym. 2002, 122).

Ohjaus opiskeluprosessin aikana saattaa jäädä vähäiseksi, jollei yksilöllisiä ohjaustarpeita kyetä tunnistamaan riittävästi ja jollei opiskelija itse aktivoitu hakemaan ohjausta. Ohjauksen painopistealueet opiskelussa liittyvät tavoiteltaviin opetussuunnitelmien sisältöihin ja työssäoppimisen ohjaukseen. Tavoitteena voidaan pitää myös opiskelijan ohjaamista sopivan opiskelu- ja työtavan löytämiseksi, sopivien valintojen tekemisessä ja tavoitteiden selkiyttämisessä, jopa koulutuksen jälkeiseen aikaan liittyen. (Lehtinen & Jokinen 1999, 78–112; Lerkkanen 2002, 50–51).

Opiskeluprosessin edetessä ohjauksen tavoitteena voidaan pitää myös sitä, että opiskelija kasvaa seuraamaan ja suunnittelemaan oman opiskelunsa etenemistä yhä itseohjautuvammin. Kasvatuksellisen ohjauksen tavoitteisiin sisältyy paitsi aktiivisuuden ja itsenäisyyden lisääntyminen myös kasvu persoonallisuudeltaan ehjäksi yksilöksi. (Lehtinen & Jokinen 1999, 78–112; Lerkkanen 2002, 50–51; Numminen ym. 2002, 122).

Opiskelun aikana henkilökohtainen ohjaus on tarpeen opintojen suuntaamisen ja opiskelusuunnitelman täsmentämiseksi. Tavoitteiden saavuttamista voivat haitata opiskeluun suoranaisesti tai välillisesti liittyvät seikat, kuten perhetilanne,

terveydelliset tai sosiaaliset seikat. Ohjauskeskusteluja näiden solmukohtien tiimoilta voidaan tarvita opintojen missä vaiheessa tahansa, joten henkilökohtaiseen ohjaukseen on syytä varata aikaa. Ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa löytämään vaihtoehtoisia tapoja ratkaista haastava tilanne sekä ymmärtää ratkaisujen seuraukset opiskeluissa tai henkilökohtaisessa elämässä. (Lehtinen & Jokinen 1999, 95–99).

Ryhmäprosessin ohjaus jatkuu koko opiskeluajan. Ryhmän elinkaarella on erilaisia vaiheita, joiden tunteminen auttaa ohjaajaa toimimaan tarkoituksenmukaisella tavalla. Ryhmää ohjaavalla on mm. tehtävänä huolehtia kaikkien osallistumisesta yhteiseen toimintaan ja arvioimaan sitä; huolehtia, että ryhmä luo sellaiset yhteiset pelisäännöt, joihin jäsenet voivat sitoutua; puuttua ongelmatilanteisiin niin, että konfliktit vahvistavat ryhmän ongelmanratkaisukykyä. (Lehtinen & Jokinen 1999, 95–106).

Ohjaus opintojen päätösvaiheessa tukee opiskelijaa siirtymään uuteen elämäntilanteeseen joko työelämässä tai jatko-opintojen parissa. Avautuvista mahdollisuuksista tarvitaan ajankohtaista tietoa, jota nykyisellään on runsaasti tarjolla tietoverkoissa ja oppilaitosten ura- ja rekrytointipalveluissa sekä työvoimatoimistoissa.

Oppilaitoksissa opiskelun päätösvaiheen ohjaukseen on viime vuosina paneuduttu erityisellä huolellisuudella, sillä työelämämuutokset ovat nopeita eikä pian valmiiksi saatava koulutus aina riitä työllistymiseen. Koulutuksen tuloksellisuuden mittarina käytetään työllistymistä ja jatkokoulutukseen hakeutumista, joten koulutusorganisaation kautta kiinnostus jatkosijoittumisen ohjauksen kehittämiseen on olemassa. Opintojen päättövaiheen ohjauksen tavoitteena on auttaa ja kannustaa opiskelijaa itsenäisten valintojen ja päätösten tekoon, tukea tarvittavan tiedon haussa sekä käytännön hakutilanteessa. (Lehtinen & Jokinen 1999, 113–119).

Seuranta on opiskelun päätösvaiheen ohjauksen lisäksi kehittyvä ohjauksen osa-alue. Lehtinen & Jokinen (1999, 120–122) esittävät useita perusteluita, miksi koulutusorganisaation olisi syytä pitää yhteyttä entisiin opiskelijoihin. Entiset opiskelijat mainostavat opinahjoaan ja mikäli heidän kokemuksensa ovat myönteisiä, on siitä koulutusorganisaation rekrytoinnille suurta hyötyä. Opintonsa päättäneiden opiskelijoiden antamasta palautteesta koulutusorganisaatio saa tietoa koulutuksensa vaikuttavuudesta ja ajankohtaisuudesta työmarkkinoilla. Työelämään sijoittuneet entiset opiskelijat tietävät, mitkä ovat alan ammattitaitovaatimukset nykyisellään ja

miltä tulevaisuus alan työntekijän näkökulmasta näyttäytyy. Heidän kanssaan tehtävä yhteistyö koulutuksen kehittämisessä voi olla hyvin hedelmällistä. Myös alalle vielä opiskelevia kiinnostanee kuulla työelämään sijoittuneiden kokemuksia ja ajatuksia. Entiset opiskelijat voivat jossain vaiheessa olla työnantajia, yrittäjiä tai muutoin hyvässä työmarkkina-asemassa, joten toimivat yhteydet heihin saattavat lisätä mahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa työelämälähtöisiä projekteja nykyisten opiskelijoiden kanssa. Kontaktit työelämässä vaikuttaviin entisiin opiskelijoihin voivat myös luoda toimivan työssäoppimisverkoston alalla opiskeleville. (Lehtinen & Jokinen 1999, 120–122).

5 OPINTO-OHJAUKSEN LÄHTÖKOHDAT RAAHEN AMMATILISESSA AIKUISKOULUTUSKESKUKSESSA

Toimin kolmatta vuotta myyntipäällikkönä ja johtoryhmän jäsenenä Raahen ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa. Alapuolella oleva tuotos perustuu keräämääni markkinointi- ja myyntitietämykseeni, jota käytän erilaisissa markkinointitilaisuuksissa.

Raahen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus on perustettu vuonna 1973. Omistajana on Raahen kaupunki. Oppilaitos aloitti Raahen kurssikeskus nimellä. Painopiste toimialoina olivat metalli, rakennus ja sähkö. Myöhemmin mukaan nostettiin maatalous ja siivous. Myös nimi muutettiin. Tänä päivänä toimialat ovat laajat. Voi sanoa, että tarjonta on sitä mitä asiakas pyytää. Erimittaisia ja erilaisia koulutuksia räätälöidään elinkeinoelämästä nousevan tarpeen mukaan. Oppilaitoksen koulutustarjonta käsittää kone-, metalli- ja merenkulkualan, rakennus-, materiaali- ja logistiikka-alan, puhtauspalvelu-, ravitsemus- ja talousalan, liiketalous- ja hallintoalan, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan, kulttuurin ja informaatioteknologian, luonnonvara-alan, ohjaavan ja maahanmuuttajakoulutuksen.

Raahen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta ja ammatillista täydennyskoulutusta työvoimakoulutuksena, omaehtoisena koulutuksena, oppisopimuskoulutuksena sekä henkilöstökoulutuksena. Aikuiskoulutuskeskuksessa voivat opiskella sekä työttömät että työssä olevat aikuiset. Opiskeluun löytyy monia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Ammatillista osaamista voi kehittää tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan, on sitten kyseessä uusi ammatti, työssä tarvittavan osaamisen lisääminen tai alan uusimman tiedon lisääminen. Monimuotoisten opiskelumenetelmien ja yksilöllisen opiskelun suunnittelun johdosta opiskelu tapahtuu joustavasti ja henkilökohtaisuutta huomioivalla tavalla. Koulutusta annetaan pääasiassa työvoima- ja lisäkoulutuksena. Yrittäjille ja henkilöstölle suunnattua henkilöstö- ja oppisopimuskoulutuksen osuutta on lisätty viime vuosina. Oppilaitoksen kirjoilla on noin 200 opiskelijaa päivittäin. Oppilaitos kuuluu Suomessa kymmenen pienimmän aikuiskoulutuskeskuksen joukkoon.

Raahen aikuiskoulutuskeskuksen toiminta-ajatuksena on luoda aikuisille, yrityksille ja yhteisöille mahdollisuus osaamispääoman lisäämiseen tuottamalla tarvittavia koulutuksia ja osaamisen kehittämisspalveluita. Raahen aikuiskoulutuskeskus on kasvava ja toimintojaan kehittävä, yhteisöllisesti toimiva aikuiskouluttaja ja palveluiden tuottaja. Lisäämme asiakkaidemme osaamispääomaa huomioiden henkilökohtaiset tarpeet ja osaaminen entistä paremmin. Edistämme tavoitteellisesti seutukunnan ja oppilaitoksen kansainvälistymistä ja sisäisen yrittäjyyden oppimiskulttuuria.

Raahen aikuiskoulutuskeskus toteuttaa visionsa kehittämällä toimintojaan ylläpitämällä jatkuvan parantamisen periaatetta ja lisäämällä jatkuvasti omaa osaamispääomaa. Toteutamme alueellisesti erikoistuneena aikuisoppilaitoksena meille annetut toiminta-alueen koulutus- ja palvelutehtävät elinkeinoelämän tarpeista lähtien. Ohjaamme tehtäviä asiakaslähtöisesti. Noudatamme opetustilanteissa henkilökohtaistamisen periaatetta, jolloin koulutuksemme laatu ja vaikuttavuus lisääntyvät. Raahen aikuiskoulutuskeskus toimii palveluhenkisesti ylläpitämällä kumppanuus- ja verkostosuhteita seutu- ja valtakunnallisiin hankkeisiin niin yrittäjien kuin myös muiden aikuiskoulutus-organisaatioiden kanssa. Kansainvälistymme seutukunnan yritysten ja muiden Suomen aikuiskoulutuskeskusten kanssa.

Arvot, joille toiminta pohjautuu, ovat asiakaslähtöisyys - asiakastarpeiden monipuolinen ja joustava huomiointi, ammattitaito - toiminta kehittää ammatillista pätevyyttä, avoimuus – avoin tiedonvaihto ja osaamisen jakaminen, luotettavuus – asiakkaiden hyväksyntä, uudistumiskyky – uskallus ja kyky muuttaa toimintoja kyseenalaistaen ja ympäristöherkkyys – kehitys- ja muutosvaiheiden ennakointi.

Vuonna 2006 Opetushallitus antoi oppilaitokselle määräaikaisen luvan tuottaa erilaisia palveluja vuoteen 2008 saakka. Lupaus on lunastettava, sillä tavoite on saada toistaiseksi voimassa oleva sopimus. Palvelutuotanto kohdistuu pitkälti elinkeinoelämän palvelutarpeen tyydyttämiseen. Palvelutoiminta ja koulutus nivoutuvat vaivattomasti yhteen. Tästä esimerkkinä mainittakoon ns. PUURAAHEN kehittäminen, jossa opiskelijat ovat korjaamassa ja restauroimassa vanhoja rakennuksia suorittaen samalla muun muassa restaurointikisällin ammattitutkinnon. Palvelutuotanto on keskittynyt tässä vaiheessa rakennuksen ja metallin ja osittain myös

informaatioteknologian tarpeisiin. Kun toimijana on Raahen Osaamiskeskus Oy, on kyseessä arvonlisäverovelvollista palvelutoimintaa sekä esimerkiksi työvoima- ja henkilöstökoulutusta. Kun kyseessä on Raahen Aikuiskoulutuskeskus Oy, on toiminta keskittynyt pääosin lisäkoulutukseen. Molemmat osakeyhtiöt muodostavat yhdessä Raahen ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen.

Oppilaitoksessa on siirrytty vuoden 2000 alusta prosessiorganisaatioon, jolla on lisätty johtajuutta, tiimeihin tulee tiimiesimiehet johtoryhmästä. Johtoryhmään kuuluvat rehtori/toimitusjohtaja, hallintopäällikkö, palvelu- ja laatupäällikkö sekä myyntipäällikkö. Vuonna 2007 rehtori toimii tiimiesimiehenä metalli- (metalli, koneistus, merenkulku) ja luonnonvara-alan tiimeillä. Palvelu- ja laatupäällikkö vastaa oppisopimustoiminnasta sekä kiinteistöpalvelutiimistä (rakennus, kiinteistöhoito, puhtauspalvelu). Hallintopäällikkö vastaa tukipalvelutiimistä sekä koko oppilaitoksen talousasioista. Myyntipäällikön toimintavastuu koskee IT-tiimiä, joka sisältää informaatioteknologia- ja kulttuurialan sekä Mentorit-tiimiä, johon lukeutuvat pääasiassa sosiaali-, terveys-, liikunta-, kauppa-, hallinto- ja turvallisuusalat sekä ohjaava ja maahanmuuttajakoulutus. Jokaisessa tiimissä on valittuna tiimin yhteyshenkilö, jonka välityksellä viedään tietoa tiimeihin sisään tai sieltä ulos. Yhteyshenkilö vaihtuu vuosittain.

Oppilaitoksen henkilökuntamäärä on tällä hetkellä alle 30. Osa on määräaikaissa työsuhteissa. Henkilökunnan keski-ikä on noin 48 vuotta. Palveluja ostetaan paljon eri alojen yrityksiltä ja muilta oppilaitoksilta, koska vakinaisen opettajan palkkaaminen hetkelliseen tarpeeseen tulee kalliimmaksi. Kehittämistyötä tehdään pitkälti oman toimen ohella, joten arvata saattaa, etteivät toiminnot aina ole ajallisesti kohdillaan.

Erilaisten projektien kautta oppilaitos saa rakennettua pikkuhiljaa toimivia ratkaisuja. Ohjaukseen liittyvänä esimerkkinä on Näyttävä-projekti. Näyttävä-projekti on opetushallituksen rahoittama valtakunnallinen kehittämishanke, joka käynnistyi keväällä 2005 ja jatkuu 2007 loppuun. Valtakunnallista hanketta koordinoi Savon ammatti- ja aikuisopisto. Kaiken kaikkiaan työhön osallistuu 32 aikuiskoulutuskeskusta ympäri maata. Hankkeen kokonaistavoitteena on kehittää näyttötutkintojen henkilökohtaistamista ja yhteisiä käytäntöjä näyttötutkintojen järjestämisessä. Hanke on jaettu osahankkeisiin näyttötutkinnon suorittamisvaiheiden

mukaan. Vaiheet ovat hakeutumisvaihe, tarvittavan ammattitaidon hankkiminen ja osaamisen tunnustaminen.

Asiaa hoitanut projektipäällikkö loi erinomaiset edellytykset hankkeelle. Hän rakensi toimivan verkkomallin, joka päätettiin ottaa käyttöön tammikuussa 2007. Päätöksen mukaan mallia käytetään jokaisessa tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa.

Laitoshuoltajan ammattitutkinnon opettaja rakensi tietokonepohjaisen HOPS:n omille opiskelijoilleen. Kokemukset ovat olleet varsin myönteiset ja nyt toiminnot pitää saada vain laajenemaan myös muiden opettajien keskuuteen.

Samassa tammikuun kokouksessa päätettiin testata kaikilla, erityisesti tutkintoja tavoittelevilla, aikuisilla myös luki- ja matematiikan osaaminen Niilo Mäki Instituutin kehittämällä testeillä. Tavoitteena on, että opiskelu, näytöt ja aineistot pystytään paremmin suunnittelemaan erilaisten opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet huomioon ottaen. Lisätietoja löytyy myös oppimisvaikeuskeskuksen osoitteesta www.ovk.fi.

6 AIKUISOHJAUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN

6.1 Suunnitelman lähtökohdat ja henkilökohtaistaminen

Raahen ammatillisella aikuiskoulutuskeskuksella ei ole ollut opinto-ohjaussuunnitelmaa, vaan ohjaus on kulkenut pääpiirteissään edellä kerrotulla tavalla. Ohjausta on tehty vaihtelevalla menestyksellä, toiset opettajat ovat panostaneet ohjaukseen, lähinnä naispuoliset opettajat ja toiset menneet sieltä, mistä aita on matalin. Opettajat, jotka ovat panostaneet ohjaukseen, ovat saaneet myös laadullisesti parempia tuloksia aikaiseksi. Opintojen keskeytykset ovat vähäisempiä ja opiskelijapalaute on ollut parempi.

Työn kehittymiselle antoi potkua laki henkilökohtaistamisesta, joka oli otettava käyttöön 1.3.2007. Sen myötä teimme henkilökohtaistamissuunnitelman oppilaitokseemme tammikuulla 2007. Suunnitelmaa rakensi pieni, eri toimialoista koostunut ryhmä, jossa toimin puheenjohtajana. Suunnitelma rakennettiin tietokonepohjaiseksi. Ajattelin tuolloin, että pienistä paloista kokoamalla tulemme saamaan kokonaistavoitteen valmiiksi eli otan toisen haasteen vastaan.

Opiskelun henkilökohtaistamisessa on pelkistetysti kysymys opiskelijan sanoman kuuntelemisesta oppimisprosessissa. Opiskelijan kokemukset, tavoitteet ja tämän opiskelulle antamalla merkityksillä sekä näiden asioiden yhteiskehityksellä on oppimisen lopputuloksessa keskeinen osuus. Opiskelun lähtökohtana ja sitä rajaten ovat seuraavat peruselementit; tutkinnon perusteet sekä opetussuunnitelman tavoitteet ja vaatimukset, opiskelijan tavoitteet ja tämän opiskelulle antamat merkitykset sekä työelämän vaatimukset. Henkilökohtaistamisen ydin on opiskelijan ammattitaidon kehittämisessä. Ydintavoitteen toteuttamisessa opiskelun peruselementtejä arvioidaan kriittisesti. Prosessissa arvioinnin ja muutoksen kohteena voivat olla opiskelijan toiminta, oppilaitoksen toimintatapa sekä tietyissä rajoissa tutkinnon tavoitteet, opetussuunnitelma ja työelämän vaatimukset. (Harju 2007, 2.)

Varsinaisessa työssäni, (myyntipäällikkö, projektipäällikkö, koulutussuunnittelija, näyttömestari, ohjaaja, opettaja) on kiire. Koska opiskelen omalla ajallani ja työn ohessa, tuntui työ vaikealta aloittaa. Aina tuli jokin muu tehtävä, joka varasti

suuremman huomioni. Lisäksi oli muistettava hoitaa myös perhettä ja muita ihmissuhteita sekä verkostoja. Kiireen tuoksinassa aika oli pikkuhiljaa rakentanut alitajuntaani suunnitelman. Toukokuussa into saavuttaa sekä kehittämishanke että erityisesti opinto-ohjaajan kelpoisuus, siivitti työn. Tosin pohjimmainen kipinä lähti jo opinto-ohjaajankoulutukseni alkuvaiheessa halusta toteuttaa kehittämistyö Raahan ammatilliseen aikuiskoulutuskeskukseen, joka palvelisi ohjauksellista työtä. Olen toiminut opettajana sekä ohjaavalla että ammatillisella puolella vuodesta 1995 lukien. Myös monien tarinoiden kuuntelemisen jälkeen totesin suunnitelman tarpeellisuuden. Omaan myös sisäisen yrittäjäyshengen, jonka mukaan mitään aloitettua ei jätetä kesken.

Oppilaitoksellamme ei ole toimivaa opinto-ohjaus- saati aikuisohjaussuunnitelmaa. Jokainen, pääasiassa opettaja, hoitaa opiskelijansa parhaaksi katsomallaan tavalla. Osalla henkilökunnastamme on olemassa luontainen tapa toimia kokonaisvaltaisesti asiakkaiden / opiskelijoiden parhaaksi. Osa henkilökunnasta kokee muuttuvan ja laaja-alaistuneen aikuiskoulutussektorin uhkaavan jo työssäjaksamistaan. On osattava toimia monessa roolissa samanaikaisesti ja vielä jaksettava ohjata ja opastaa ystävällisesti sekä päämäärätietoisesti.

Opettajat toimivat omasta ammatillisesta osaamisalastaan käsin. Vanhan mallisessa opettajakoulutuksessa eikä ammatillisissa opinnoissa ole annettu tämän päivän ohjauksellisessa työskentelyssä tarvittavia ohjaus taitoja. Esimerkiksi teknisyteen painottuvassa koulutuksessa ei opeteta edellä mainittuja taitoja, vaan ne jäävät henkilön omien intressien varaan ja vastaavasti sosiaali- ja terveysalalla tiedot ja taidot ovat osa opetusta, joten ne siirtyvät luontaisesti myös ohjaustyöhön. Oma, tämän hetkinen koulutukseni ja kokemukseni painottuvat pääasiassa sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle sekä kaupan ja hallinnon sekä yrittäjyyden alalle.

Yleensä ottaen sosiaaliset taidot eivät ole kuuluneet siinä määrin tärkeisiin opeteltaviin kohteisiin kuin ne nyt ovat joka toimialalla, jopa työelämässä. Omasta osaamisesta on pidettävä huoli, mutta kiire syö pohjaa pois innokkuudelta. Muun muassa edellä mainitusta syystä rakensin hankkeen, tukemaan ohjausta ja opettajan jaksamista sekä kehittämään oppilaitoskulttuuria. Rehtori antoi suostumuksensa ja osa henkilökunnasta antoi tukensa sekä apunsa.

Henkilökohtaistaminen haastaa aikuiskoulutuksen tarjoajat kehittämään toimintaansa asiakaslähtöisemmäksi, niin että opetus- ja ohjaustoiminta tukee aikuista omalla opiskelupolullaan. AIHE-projekti on Opetushallituksen kehittämishanke, jonka avulla pyritään edistämään aikuisten näyttötutkintojärjestelmän laatua ja vaikuttavuutta henkilökohtaistamisen avulla. (Koulutuksen kehittäminen.)

Koska henkilökohtaistamisen osuus suunnittelussa on merkittävää, nostin mukaan Opetushallituksen aikuisten ohjaukseen liittyvästä AIHE-projektista keskeisiä osuuksia, jotka ohjauksessa ovat huomionarvoisia.

Tuotannollis-tekniisten taitojen ohjauksessa on hallittava alansa keskeiset taidot. Substanssiosaaminen on tärkeä perusta, koska pätevä ohjaus voi rakentua vain osaamisen varaan. Ohjaus tuotannollis-tekniisellä alueella merkitsee kykyä havaita opiskelijan osaamisen aste sekä oppimisen tarpeet. Tämä toteutuu sellaisessa vuorovaikutuksessa, jossa ohjaaja on kohtuullisen helposti lähestyttävä ja opiskelijalla on hyvät mahdollisuudet tuoda esille oppimisensa kannalta kriittisiä kysymyksiä. Hyvää ohjausta on myös se, että ohjaaja havaitsee ja kykenee tuomaan rakentavasti käsittelyyn oppimistarpeita, joita opiskelija ei itse pysty havaitsemaan. (Harju 2007, 15–16.)

Ohjauksen oppimisvaikeuksissa liittyvän jossain määrin kapasiteettikvalifikaatioon (lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet, hahmottamisen tai motoriikan ongelmat, fyysiset rajoitukset ja niin edelleen.), mutta myös elämänhallintakysymyksiin yleensä. Ohjaajalta edellytetään ensisijaisesti herkkyyttä kuunnella opiskelijoita. Keskeinen, vaadittava ominaisuus, on kyky paikantaa ongelmien laatu ja pyytää apua, mikäli omat taidot eivät riitä ongelmien määrittelyyn tai oppimisjärjestelyiden muuttamiseen. (Harju 2007, 15–16.)

Eri näkökulmien esille tuleminen auttaa opiskelijoita hahmottamaan asioita monipuolisemmin. Vertaisryhmän, esimerkiksi ryhmäohjaus, hyödyntämisen merkitys on opiskelun tulosten kannalta tärkeä. Hyvin toteutettu ryhmäohjaus on oppimisprosessin keskeinen tuki ja edistää hyvän oppimisympäristön muodostumista. Ohjaajalta tämä edellyttää ryhmäohjauksen ja ryhmädynamiikan tuntemista. (Harju 2007, 15–16.)

Oppimaan oppimisen taitojen ohjaus tapahtuu paljolti ammattiaineiden oppimisen ohessa. Oppimistyylien tunnistaminen ja opiskelijan oman, aktiivisen oppimistavan kehittäminen on keskeistä. Vaikka oppimaan oppimisen taitojen perusteita voidaan orientoivasti opiskella erillisillä kursseilla, ei näiden merkityksestä ole kovin vahvaa tieteellistä näyttöä. Oppimaan oppiminen tapahtuu parhaiten ammatillisessa opiskelussa, jossa opiskelutehtävät ovat ongelmanratkaisun luonteisia ja myös ratkaisuprosessia tutkitaan. Ohjaajalta tämä edellyttää kiinnostusta opiskelijan ajattelumalleihin ja taitoa rakentaa opiskelusta aidosti ongelmia ratkovaa. (Harju 2007, 15–16.)

Ohjaussuunnitelma voidaan jäsentää eri tavoin. Opintoaika, opinto-ohjauksen sisältö, ohjauksen muoto tai ohjauksen työnjako voivat olla määräävinä tekijöinä. Pelkästään yhtä jäsennostapaa ei voida käyttää ohjaussuunnitelman rakenteena, vaan niitä tulee käyttää rinnakkain, jotta saadaan katettua kokonaisuus. Erilaiset jäsennykset auttavat myös hahmottamaan opinto-ohjausta oppilaitoksen näkö-kulmasta toimivana kokonaisuutena ja niiden avulla pyritään myös turvaamaan se, että opinto-ohjaukselle luodaan oppilaitoksessa sellaiset edellytykset, jossa jokaisen yksittäisen opiskelijan ohjaustarve voidaan havaita. (Numminen, Heino, Joronen-Vallin, Karlsson, Lerkkanen, Virtanen & Pirttiniemi 2005, 8-10.)

Ohjauksen jäsentäminen opintoajan mukaan korostaa ohjauksellista jatkuvuutta läpi koko opiskeluajan. Ohjaus pystytään sovittamaan sen mukaisesti, millaisia kysymyksiä tai ongelmia aikuisopiskelijat tavallisimmin kohtaavat missäkin opintojensa vaiheessa. Jäsennys opintoajan mukaan voidaan hahmottaa seuraavasti: ohjaus ennen opintojen alkua, opintojen alkaessa, opiskelun aikana, opintojen päättövaiheessa ja opintojen jälkeen. (Numminen, Heino, Joronen-Vallin, Karlsson, Lerkkanen, Virtanen & Pirttiniemi 2005, 9-10.)

Suunnitelmassa ohjausta on jaettu kolmen keskeisen sisältöalueeseen opiskelijan kasvun ja kehityksen ohjaus eli opiskelijan tarvitsema psykososiaalinen tuki, opiskelutaitojen ja opiskelun ohjaus sekä ammatillisen suuntautumisen ohjaus. Mallin avulla teemat voi rajata erillisiksi ja se auttaa hahmottamaan työnjakoasioita selkeämmin. Käytännössä

ohjausta vaativat kysymykset ja ohjaustarve kietoutuvat toisiinsa. (Numminen, Heino, Joronen-Vallin, Karlsson, Lerkkanen, Virtanen & Pirttiniemi 2005, 9-10.)

6.2 Aikuisohjaussuunnitelma

Liitteessä 1. kuvattu ohjaussuunnitelman runko on jäsenneily opintoajan mukaan. Jäsenneily noudattaa opiskelijan oppimispolkua koko opintoajan. Suunnitelma on taulukkomuodossa, jotta sen hahmottaminen on helpompaa.

Aikuisohjaussuunnitelma on jaettu edellä kerrotun tavoin viiteen pääosaan; ohjaus ennen opintojen alkua, opintojen aloitusvaiheessa, opintojen kuluessa, päättövaiheessa ja jälkeen. Kuhunkin pääosaan on asetettu opinto-ohjauksen tavoitteet, jotka on jaettu henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaukseen, oppimisen ja opiskelun ohjaukseen sekä ammatillisen uusiutumisen ohjaukseen. Nämä vastaavasti on pilkottu pienempiin osiin eli tavoitteet ja sisällöt, vastuu, menetelmät ja materiaalit, arviointi sekä verkosto.

Tavoitteet ja sisällöt osassa haetaan päämäärä opinto-ohjauksen kullekin osa-alueelle. Vastuuosaan on kirjattu ne nimikkeet, jotka oppilaitoksessamme kirjoitushetkellä vastaavat operatiivisesta toimivuudesta. Vastuutettuja työtehtäviä jaettaessa, nousi esille selkeä tarve opinto-ohjaajan vakanssin perustamiselle ja muu henkilökunta voi enemmän keskittyä varsinaiseen työtehtäväänsä. Vahvistettu nimike on pääasiallinen toimija kyseisessä asiassa. Menetelmät ja materiaalit osuus kuvaa keinoja, joilla tavoitteisiin päästään. Arvioinnin avulla saadaan tietoja järjestelmän toimivuudesta ja verkostot ovat muun muassa rahoittajana, apuna sekä tukena ohjaustyössä.

Ohjaussuunnitelman jäsenneily auttaa ohjausta tarjoavia hahmottamaan kokonaisvaltaisesti koko ohjausprosessin. Ohjaussuunnitelman avulla voidaan nopeasti hahmottaa opiskelijalle tarjottava ohjaus eri opintojen vaiheessa. Suunnitelmasta voi tarkistaa, että kaikki aikuisohjaukseen liittyvät tarpeet on huomioitu.

Ohjaussuunnitelman avulla voi esimerkiksi seurata, miten opiskelijan henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus etenee opintojen aikana. Opintojen alkuvaiheessa

opiskelijat luonnollisesti tarvitsevat ohjausta yksilöllisesti. Suunnitelmasta näkee, millainen ohjaus kohdistuu kaikille opiskelijalle ja millaista oheismateriaalia / tietoa ohjaaja voi tarjota.

Ohjaajille muodostuu suunnitelman avulla myös yhteinen käsitteistö. Sen avulla vähennetään päällekkäistoimintaa ja pitemmän päälle suunnitelma tuottaa myös säästävää ja laadullista otetta aikuisohjaukseen. Sitä voidaan käyttää myös uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Oikein toteutettuna suunnitelma palvelee myös koulutusten ja palvelujen markkinointia ja sekä laatutyötä.

7 POHDINTA

Pitkäaikaisen työkokemukseni ja suhteellisen laaja-alaisen koulutukseni myötä, olen ohjauksellisesti osannut toimia pitkälti kuten pitääkin. Opinto-ohjaajakoulutuksen aikana on erityisesti kristallisoitunut ohjauksen ydintehtävä. Sen mukaan tuen, huolenpidon, tarvittaessa lohdun ja toivon tarjoaminen sekä innovatiivisten ”visioiden maalaaminen” eli kokonaisuudessaan asiakkaan palvelu on merkittävää niin opetuksellisten, ohjauksellisten tai muiden tavoiteltavien tavoitteiden, saavuttamisessa. Ainoastaan ja vain näin toimien palvelun, johon myös ohjaus kuuluu, tuottaminen on laadukasta. Luodaan innovatiivisesti erilaisia mahdollisuuksia ja annetaan ohjattavalle tilaisuus tutkia, keksiä ja selkiyttää omia toimintatapojaan, jotta hänen voimavaransa sekä kokonaisvaltainen hyvinvointinsa kasvaa. Kun työyhteisön (oppilaitos, yritys, yhteisö) pieni jäsen (opiskelija, työntekijä) voi hyvin, koko työyhteisö voi hyvin. Annetaan tilaa hengittää, tarjotaan laatu-aikaa sopivassa määrässä, huomioidaan yksilönä ja kunnioitetaan hänen itsemääräämisoikeuttaan sekä tuetaan omatoimisuutta ja turvallisten päätösten tekemistä.

Aikuiskoulutus on oma lajinsa, sillä aikuisiin eivät päde samat lainalaisuudet kuin nuorempiin. Elinikäinen oppiminen on tullut jäädäkseen. Nopeat tietojärjestelmät ja työtavat muuttuvat ja osan kadotessa. Tieto muuttuu vauhdilla. Voisin sanoa, että tänään sanomani on huomenna vaha. Elinkeinoelämä on opetuksessa otettava enemmän ja enemmän huomioon. Aikuiskoulutuksen osuus yrityksen elinehtona on kasvava.

Aikuisohjaajan on uskallettava mennä erilaisten ammattialojen kentälle. Hänellä on oltava laaja-alainen käsitys alojen kehittämishaasteista, verkostoista ja tulevaisuudesta. Hänen on toimittava innovatiivisesti, tasaveroisesti ja rohkeasti, sillä hän on asiantuntija aikuisohjauksen maailmassa. On kyettävä toimimaan erilaisten asiantuntijoiden, mutta myös ei-asiantuntijoiden kanssa. Asiakas, opiskelija, hänet on huomioitava kokonaisvaltaisena persoonana suhteessa ympäröivään yhteisöönsä. Ohjaaja on työyhteisön tai oppilaitoksen kehittäjä, joka toimii kyseisen yksikön arvomaailmasta käsin. Ohjaajan on syytä valita työpaikkansa siten, että työyhteisön arvomaailma kohtaa hänen oman arvomaailmansa, erityisesti toiminnallisella tasolla. Ollessaan aito ihmisen kohtaamisessa ja uskollinen arvomaailmassaan, hän kykenee tekemään sydämellään sitä

ohjauksellista kumppanuustyötä, joka auttaa ohjattavaa etenemään kohden asetettuja tavoitteita.

Yrityksen kasvua ajatellen on suositeltua, että jokainen työntekijä hankkii (työnantajan lähettämänä tai omaehtoisesti) noin viiden vuoden välein laajemman urakehitykseen liittyvän koulutuksen sekä vuositasolla noin neljä lyhyempää koulutusta. Tämä koskee myös johtoa. Jo tämä suositus pistää aikuisohjauksen toimimaan. Opiskeluhaasteet eivät välttämättä nuoruusvuosilta ole kadonneet. Samojen ja ehkä elämää suurempien haasteiden edessä seisomme toimiessamme opiskelun ohjaajina. On esimerkiksi vaikeuksia oppimaan oppimisessa tai lukemisen ja kirjoittamisen ongelmia, on tehtävä kansainvälisyyteen liittyviä opiskelijaratkaisuja, myös oppisopimusten osuus kasvaa räjähdysmäisesti tulevina vuosina.

Kehityksessä on pysyttävä. Omaa osaamistaan on kehitettävä ja päivitettävä. On kyettävä pitämään yllä jatkuvan uusiutumisen taitoa. Yhteistyötä on tehtävä rinta rinnan elinkeinoelämän ja sen sidosryhmien kanssa. Aikuisohjaaja on itse asiassa erittäin merkittävässä asemassa oleva. Hänen sanansa saattaa jäädä kaikumaan niin hyvässä mutta myös pahassa jopa lopullisesti. Viimeistään aikuisiässä on hyvä saada korjattua niitä vahinkoja, traumoja ja vääriä uskomuksia esimerkiksi oppimisesta, joita joillekin ohjattaville on nuoruusajan opinnoilta jäänyt. On oltava ihminen ihmiselle.

Tulevina kehittämishankkeina mainittakoon muutamia esimerkkejä. Oppilaitokseemme on tehtävä aikuisopiskelijan opinto-opas sekä manuaalisesti että verkkopohjaisena. Myös opiskelijahuolto- ja erityisopetussuunnitelmat on rakennettava ja otettava käyttöön. Opettajia varten rakennetaan aikuisohjaajanopas ja työssäoppimista varten työpaikoille työpaikkaohjaajan opas. Kaikkiin toimintoihin on kiinnitettävä tietoinen huomio, jotta aikuisohjaukselle asetetut laatuvaatimukset täyttyvät. Kerran vuodessa aikuisohjausopas on päivitettävä. Tutkimuksellisesti voidaan jatkotyönä rakentaa ohjauksen ja laadun vaikuttavuutta seuraava järjestelmä. Toimiva aikuisohjaussuunnitelma voidaan sisällyttää myös oppilaitokselle haettavaan laatujärjestelmään. Aikuisohjaussuunnitelman tarkka noudattaminen on tae erinomaisesta ja laadukkaasta asiakaspalvelusta.

Tämä työ tullaan hyväksyttämään oppilaitoksemme johtokunnalla ja sen jälkeen oppilaitoksen johtoryhmä päättää jatkotoimenpiteistä. Joka tapauksessa aikuisohjaussuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja sovittava työnjaosta, jotta toimivan ohjauksen edellytykset täyttyvät. Tarkistaminen voidaan tehdä oppilaitoksen vuosittaisen toimintasuunnitelman laatimisen yhteydessä.

Toivon tämän kehityshankkeen pääsevän aktiiviseen käyttöön ja jäävän eloonjatkuvan päivityksen myötä. Tuokoon tämä myös lukijoilleen uutta ajattelemisen aihetta aikuisohjaukseen. Hanke antaa valmiuksia oman työn ja työyhteisön toiminnan kehittämiseen sekä uusia ulottuvuuksia tutkivalle työtavalle. Uskon, että olemme tämän aikuisohjaussuunnitelman ripeän alkuun saattamisen ja sitä seuraavien uusien kehittämishankkeiden avulla edelläkävijöitä aikuiskoulutus kentässä.

LÄHTEET

Harju, A. 2007. AiHe-projekti: Opetushallitus.

Hyyryläinen, A. 2004. Pedagoginen draama ammatillisessa opetuksessa. Teoksessa Onnismaa, J. Pasanen, H., Spangar, T. (toim) 2004. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3: Ohjaustyön välineet. Juva: PS-kustannus.

Juusela, T., Lillia, T. & Rinne, J. 2000. Mentoroinnin monet kasvot. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kallio, E-L., Lehtoranta, P., Valkonen, J. & Väisänen, R. 2000. Opiskellen ammattiin. Prevent-projektin kokemukset ammatillisen opiskelun tukemisesta. Helsinki: Yliopistopaino.

Koli, H. & Silander, P. 2002. Verkko-oppiminen. Oppimisprosessin suunnittelu ja ohjaus. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Lairio, M. & Puukari, S. (toim) 1999. Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskunnassa. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Lairio, M. & Puukari, S. (toim) 2001. Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1999. Tutor – itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Juva: Atena kustannus.

Lerkkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Numminen U., Jankko T., Lyra-Katz A., Nyholm N., Siniharju M., Svedlin R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheessa. Arviointi 8/2002. Helsinki: Opetushallitus.

Numminen, U., Heino, J., Joronen-Vallin, K., Karlsson, R., Lerkkanen, J., Virtanen, R. & Pirttiniemi, J. 2005. Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme? Opas ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseen. Helsinki: Opetushallitus.

Numminen, U., Yrjölä, P., Lamminranta, T. & Heikkinen, E. 2004. Opinto-ohjauksen tila aikuisoppilaitoksissa. Arviointi 4/2004. Helsinki: Opetushallitus.

Ojanen, S. 2001. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Onnismaa, J. Pasanen, H., Spangar, T. 2002. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1: Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: PS-kustannus.

Pasanen, H., 2002. Oppimisen ohjauksen tarve ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa. Teoksessa Onnismaa, J. Pasanen, H., Spangar, T. (toim) 2002. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2: Ohjauksen toimintakentät. Juva: PS-kustannus.

Pasanen, H. 2003. Mitä ohjaus on? Teoksessa Matikainen, J. (toim) 2003. Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki: Yliopistopaino. 11–23.

Pajarinen, M., Puhakka, H. & Vanhalakka-Ruoho, M. Aikuisopiskelijan ohjaus opintopolun tukena sekä oppilaitoksen toimintakulttuurin osana. Arviointi 3/2004. Helsinki: Opetushallitus.

Peavy, R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien Kustannus.

Rogers, J. 2004. Aikuisoppiminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Vuorinen, R. 1996. Ohjaus arvioinnin kohteena ja osana oppilaitoksen itsearviointia. Teoksessa Merimaa, E., Räisänen, A. & Saresma, U. (toim) Opinto-ohjaus – Ohjauskäytännöistä arviointeihin. Helsinki: Opetushallitus.

Vuorinen, R. & Välijärvi, J. 1994. Itsenäisiin valintoihin ohjaaminen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

SÄHKÖISET LÄHTEET:

Aikuiskoulutusta koskevat säädökset. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980631>. (Luettu 29.5.2007).

Aikuiskoulutusta koskevat säädökset. Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 6.11.1998/812. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980812>. (Luettu 29.5.2007).

Aikuiskoulutusta koskevat säädökset. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1013/2005. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20051013>. (Luettu 29.5.2007).

Hohteri, L. 2/2004. Spektri. Aikuinen tallaa omia polkujaan myös opintiellä. <http://spektri.opi.fi>. (Luettu 29.5.2007).

Koulutuksen kehittäminen. AIHE-aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen. <http://www.opi.fi>. (Luettu 29.6.2007).

Ohjauksen itsearviointilomake. Ohjaussuunnitelma opetussuunnitelman osaksi. <http://www.edu.fi>. (Luettu 29.5.2007).

OHJAUS ENNEN OPINTOJEN ALKUA

OPINTO-OHJAUKSEN TAVOITTEET	TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	VASTUU	MENETELMÄT JA MATERIAALIT	ARVIOINTI	VERKOSTO
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Opiskelijoiden kokonaisvaltainen huomioidminen	Tiimiesimies (Opinto-ohjaaja) Koulutusvastaava	Haastattelut Tutustumiset		Opiskelijan käyttämät hoito- yms. palvelut Työvoimanpalvelukeskus Yritykset, oppilaitokset Oppisopimustoimisto
2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus	Opiskelijavalinnan toteutuminen	Tiimiesimies (Opinto-ohjaaja) Koulutusvastaava Opintosihteri Rehtori	Mahdolliset soveltuvuuskokeet Tieto opiskelijavalinnasta Opiskelijaryhmien nimiluettelot Aikuisopiskelijan opinto-opas		Työvoimanpalvelukeskus Työvoimatoimisto Yritykset, oppilaitokset Oppisopimustoimisto
3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus	Oikea ammatillinen koulutus tai täydennyskoulutus, riittävä motivaatio ja aktiivisuus (oikea markkinointiviestintä ja valinta) Ohjauksesta vastaavien valmiuksien parantaminen koulutuksen avulla	Tiimiesimies (Opinto-ohjaaja) Koulutusvastaava Rehtori Myyntipäällikkö	Vierailut kouluihin, yrityksiin ja yhteisöihin Markkinointimateriaalit Kirjeet sidosryhmille Tutkintokohtaiset esitteet Oppilaitoksen yhteinen esite WWW-raahenaakk.fi Tutustumiset koulutukseen ja oppilaitokseen Rekrytointitapahtumat Soveltuvuustestit Info opinnoista Ohjaajakoulutusmateriaali Todistukset viranomaisilta Verkostokokoukset	Tilaisuuksiin tai testeihin osallistuvien määrä, eri kohteissa ja kohderyhmissä WWW –sivujen palaute	Opiskelijan käyttämät hoito- yms. palvelut Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Yritykset, oppilaitokset Oppisopimustoimisto Alan ammattijärjestöt Rekrytointiyritykset

OHJAUS OPINTOJEN ALOITUSVAIHEESSA

OPINTO- OHJAUKSEN TAVOITTEET	TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	VASTUU	MENETELMÄT JA MATERIAALIT	ARVIOINTI	VERKOSTO
<p>1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus</p>	<p>Opiskeluedellytysten turvaaminen elämänhallintataidot, arjesta selviytyminen, opintososiaaliset edut (mm. asuminen, opintojen rahoitus)</p>	<p>Tiimiesimies (Opinto-ohjaaja) Koulutusvastaava Opintosihteeri</p>	<p>Hyvät tavat, arjessa kohtaaminen Opiskeluoppaan läpikäyminen Alkuhaastattelu Poissaolot Keskeytykset Vapaa-ajan toiminta, Oppilaitoksen järjestyssäännöt Päihdestrategia Kriisitoimintaohjeistus Opiskelijahuoltosuunnitelma Erityisopetussuunnitelma Aikuisohjaussuunnitelma Tasa-arvosuunnitelma</p>	<p>Palautteet Poissaoloseuranta Kurinpitomenettelyt</p>	<p>KELA Nuoriso- ja vapaa-ajan toimijat Koulun terveydenhoitaja Työvoimanpalvelukeskus Työvoimatoimisto Oppisopimustoimisto</p>
<p>2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus</p>	<p>Opiskeluun kiinnittyminen - opiskelijoiden perehdyttäminen ja ohjaustarpeen arviointi, opiskelijarekisterin luominen</p> <p>Opintojen jäsentyminen – orientaatiojakso, työjärjestys, luki- ja matematiikkatestit (ja hahmottamistestit), osaamisen tunnustaminen, alkuhaastattelu, HOPS, HENSU, erityisopiskelijaksi nimeäminen HOJKS, opiskelijoiden perehdyttämissuunnitelma</p>	<p>Koulutusvastaava /opinto-sihteeri Tiimiesimies (Opinto-ohjaaja) Opettajat Rehtori</p>	<p>Henkilötietolomake Osaamisen tunnustamisen kirjaus, OK Orientaatiojakso opintoihin, Opetussuunnitelmat Aikuisopiskelijan opas Lukujärjestykset Ohjaajan kansio Testit (luki, matematiikka, hahmotus) Tulosten huomiointi opetuksessa HOPS, HENSU (ja HOJKS) Alkuhaastattelulomake</p>	<p>Luodut HOPS:it ja HENSU:t</p> <p>Moniko tarvitsee testien perusteella tukea opintoihinsa</p>	<p>Niilo Mäki Instituutti Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus KELA Oppisopimustoimisto Yritys, yhteisöt</p>

Paula Pirttiaho, 30.5.2007, AIKUISOHJAUSSUUNNITELMA / RAAKK

3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus	Yksilöllinen opinpolku - työssäoppiminen ja näytöt, yksilöllisten koulutus- ja urapolkujen suunnittelu	Koulutusvastaava Tiimiesimies Työssäoppimisen ohjaajat, (Opinto-ohjaaja)	Työssäoppimisen opas Näyttöopas	Luodut HOPS:it ja HENSU:t (ja HOJKS:it)	Työpaikkaohjaajat Työvoimanpalvelupiste Työvoimatoimisto Oppisopimustoimisto Yritys, yhteisö
--	--	--	------------------------------------	---	--

OHJAUS OPINTOJEN KULUESSA

OPINTO-OHJAUKSEN TAVOITTEET	TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	VASTUU	MENETELMÄT JA MATERIAALIT	ARVIOINTI	VERKOSTO
<p>1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus</p>	<p>Ihminenä ja ammattilaisena kasvaminen - opiskelijan elämänhallintataitojen vahvistaminen, roolin ja paikan löytymisen tukeminen, aikuisuudessa kasvu, tapakasvatus, vastuun kantaminen, alan työkuultuurin vahvistaminen</p> <p>Itsetuntemuksen ja itseluottamuksen vahvistaminen</p>	<p>Kaikki työntekijät toimivat omalla esimerkillisellä tavalla</p>	<p>Opintojen tukeminen Onnistumisen kokemukset Aito kohtaaminen; kuunnellaan, keskustellaan, lupa kysyä, lupa saada palaute Vapaa-ajan toiminnan järjestäminen Mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen Käyttäytyminen, hyvät tavat Työaikojen noudattaminen Työelämän pelisäännöt Työsuojeluun ja työturvallisuuteen liittyvien tekijöiden huomioiminen</p>	<p>Opintojen arvioinnit Poissaoloseuranta Valitukset (HOJKSin seuranta) Keskeyttämiset ja eroamiset (huomioi -poistuminen ovet paukkuen) tukipalvelujen tarjonta ja toimivuus Opiskelijapalautteet väli- tai päättöpalaute (OPAL, WEBROPOL)</p>	<p>Työssäoppimispaikat Sosiaali- ja terveystoimi Vapaa-aikatoimi Oppisopimustoimisto Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Työsuojelutoimikunta</p>
<p>2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus</p>	<p>Opintojen suunnitelmallinen eteneminen opiskelijoiden omatoiminen opintojen seuranta, ohjaajan suorittama opintojen etenemisen seuranta, toimenpiteet kun opinnot eivät etene, työssäoppimisen ja näyttöjen ohjeistaminen, keskeyttävien ja eroavien ohjaus</p>	<p>Koulutusvastaava Opettajat Tiimiesimies (Opinto-ohjaaja) Rehtori</p>	<p>Arvioinnit kuukauden kuluessa opintojakson alkamisesta Ryhmä- yksilöohjaustunnit Puuttuvien opintosuoritusten suunnittelu ja toteuttamisen tukeminen HOPS tarkistus HENSU tarkistus (HOJKS seuranta) Tuki- ja erityisopetus Opiskelijarekisteri, OK Opintososiaaliset edut Henkilökohtaiset keskustelut, Poissaoloseuranta Tilastointi ja seuranta Ulkopuolisten opintojen kirjaus, OK Työssäoppimisen ohjeet ja näyttöohjeistus Keskeyttävien ja eroavien opiskelijoiden ohjauskeskustelut</p>	<p>Opintoviikkokertymät Tutkinnot Keskeyttäneet ja eronneet Tukipalvelujen tarjonta ja toimivuus Palautteet (OPAL, WEBROPOL) Keskeyttäneiden ja eronneiden jatkosuunnitelmat</p>	<p>KELA Tilastokeskus OPH Läninhallitus Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Oppisopimustoimisto</p>

<p>3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus</p>	<p>Opintojen suuntautuminen kohti uravalinnan tavoitteita – opiskelijan edistyminen yksilöllisellä opinpolulla, työssäoppimisen hyöty, työhön ja / tai jatko-opintoihin suuntautuminen, ammatti-identiteetin vahvistaminen</p>	<p>Koulutusvastaava (Opinto-ohjaaja) Tiimiesimies Opettajat Työpaikkaohjaaja ATK-tukihenkilö</p>	<p>Työssäoppiminen, ja sen ohjaus Työpaikkaohjaajan kouluttaminen ja koulutuskansio Sopimukset työssäoppimispaikkojen kanssa Näyttöjen arvioijien koulutus ja materiaali Ohjauskeskustelut ATK-tukipalvelut</p>	<p>Palautteet Työssäoppimis-päiväkirjat Osallistuminen ja menestyminen tapahtumissa Lehtiartikkelit</p>	<p>Työssäoppimispaikat Näyttöä vastaanottavat oppilaitokset Oppisopimustoimisto Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus</p>
---	---	--	---	---	---

OHJAUS OPINTOJEN PÄÄTTÖVAIHEESSA

OPINTO- OHJAUKSEN TAVOITTEET	TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	VASTUU	MENETELMÄT JA MATERIAALIT	ARVIOINTI	VERKOSTO
<p>1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus</p>	<p>Yksilöllisten ratkaisujen tukeminen – vaihtoehtojen selkiintyminen – uskallus omiin ratkaisuihin, päätöksentekotaitojen kehittäminen, osallisuuden lisääminen</p>	<p>Koulutusvastaava (Opinto-ohjaaja) Tiimiesimies Rehtori</p>	<p>Päätökeskustelut ja jatko-ohjaus Vaihtoehtojen tarjoaminen ja löytäminen Yhteistyöneuvottelut</p>	<p>Työllistymistilastot Syntyneet tutkinnot Keskeyttämis- ja eroamismittarit</p>	<p>Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Yritykset ja yhteisöt Oppisopimustoimisto</p>
<p>2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus</p>	<p>Valmistuminen, tavoitteiden saavuttaminen (perustutkinto, at, eat)</p>	<p>Koulutusvastaava (Opinto-ohjaaja) Rehtori Tiimiesimies Opintosiihteeri</p>	<p>Tutkintotodistus, valmistavan koulutuksen todistus, opintorekisteriote Puuttuvien opintosuoritusten suunnittelu ja toteuttamisen tukeminen Ilmoitus valmistuvista opiskelijoista lehtiin</p>	<p>Tutkintotodistuksen saaminen Suoritus aika Läpäisyprosentti Opintomenestys Aikuiskoulutusstipendi</p>	<p>Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Yritykset ja yhteisöt Oppisopimustoimisto Koulutusrahasto</p>
<p>3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus</p>	<p>Työllistyminen tai jatko-opintoihin sijoittuminen, työpaikka, jatko-opiskelupaikka</p> <p>Koulutusta ja kykyjä vastaavan jatkopaikan löytäminen, omalle alalle työllistyminen, oman jatkokoulutuspaikan löytäminen</p>	<p>Koulutusvastaava (Opinto-ohjaaja) Opintosiihteeri Tiimiesimies Rehtori</p>	<p>Työnhakuun opastaminen Jatko-opinnoista tiedottaminen Haku jatko-opintoihin Työvoimatoimiston palveluista tiedottaminen Jatko-opintopaikkojen hakuoppaat ja lomakkeet Jatko-ohjaus, yliopisto, ammattikorkeakoulu, perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot, täydennyskoulutus, työvoimakoulutus</p>	<p>Työllistyminen Jatko-opinnot Opiskelijoilta kerätty palaute</p>	<p>Työpaikat Erilaiset oppilaitokset Työvoimatoimisto Oppisopimustoimisto Alan ammattijärjestöt</p>

OHJAUS OPINTOJEN JÄLKEEN

OPINTO- OHJAUKSEN TAVOITTEET	TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	VASTUU	MENETELMÄT JA MATERIAALIT	ARVIOINTI	VERKOSTO
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Osallisuuden toteutuminen - syrjäytymisen ehkäisy	(Opinto-ohjaaja)	Mahdollisuus jälkiohjaukseen	Palautteet	Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Oppisopimustoimisto
2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus	Oman elämänpolun tarkentuminen – työelämä, jatko-opiskelut	(Opinto-ohjaaja)	Mahdollisuus jälkiohjaukseen	Palaute	Työvoimatoimisto Työvoimanpalvelukeskus Yritykset Jatko-opiskelupaikat Oppisopimustoimisto
3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus	Koulutuksen vastaavuus työelämän tarpeisiin - ennakointi, alueellinen kehittäminen	Johtoryhmä Opettajat (Opinto-ohjaaja)	Yhteistyö työelämän kanssa Yhteistyöneuvottelu	Sijoittumiskysely Koulutuksen tunnettavuus ja näkyvyys julkisuudessa	Mediat Elinkeinoelämä (yritykset, yhteisöt, yrityspalvelut, työvoimatoimisto, aluekeskusohjelma, osaamiskeskusohjelma...) Oppisopimustoimisto Valtakunnallinen, alueellinen sekä seutukunnallinen oppilaitos- ja yritys yhteistyö